

**مقاصد شریعت از منظر فقهای**

**امامیه**

**دکتر مهدی شوشتری**

[www.ketab.ir](http://www.ketab.ir)

سرشناسه	:	شوشتری، مهدی، ۱۳۶۰.
عنوان و نام پدیدآور	:	مقاصد شریعت از منظر فقه امامیه / مهدی شوشتری
مشخصات نشر	:	قم، انتشارات دارالفکر، ۱۳۹۵.
مشخصات ظاهری	:	۲۵۶ ص.
شابک	:	۹۷۸-۶۰۰-۲۷۰-۱۰۵-۳
وضعیت فهرست‌نویسی	:	فنیاً.
یادداشت	:	کتابنامه: ص. [۲۳۲] - ۲۵۰؛ همچنین به صورت زیرنویس.
موضوع	:	طریقت و شریعت (Tariqat and shariat).
موضوع	:	شیعه امامیه - عقاید (Imamite Shiites -- Doctrines).
موضوع	:	کلام شیعه امامیه (Imamite Shiites theology).
رده‌بندی کنگره	:	۱۳۹۵ م ۸۲ ش / BP۲۸۸
رده‌بندی دیویی	:	۲۹۷/۸۴
شماره کتابشناسی ملی	:	۴۲۹۲۳۰۸



انتشارات دارالفکر  
تاسیس ۱۳۳۶

مجلس شورای اسلامی و حضرت حجة الاسلام والمسلمین  
آیت الله العظمی حاج آقا محمدتقی مولانا (ره)

## مقاصد شریعت از منظر فقه امامیه

مؤلف: مهدی شوشتری  
ناشر: انتشارات دارالفکر  
چاپخانه: قدس - قم  
نوبت چاپ: اول - ۱۳۹۵  
شمارگان: ۵۰۰ نسخه  
قیمت: ۱۰۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۲۷۰-۱۰۵-۳ - ۹۷۸-۶۰۰-۲۷۰-۱۰۵-۳ - ISBN 978-600-270-105-3

دفتر مرکزی: قم، خیابان معلم، مجتمع ناشران پلاک ۳۶  
تلفن: ۳۷۷۴۳۵۴۴، ۳۷۷۳۳۶۴۵، فاکس: ۳۷۷۲۸۸۱۴  
دفتر تهران: خیابان انقلاب، خیابان ۱۲ فروردین، خیابان شهدای ژاندارمری،  
روبه روی اداره پست، پلاک ۱۲۴ واحدیک، تلفن: ۶۶۴۰۸۹۲۷  
فروشگاه تهران: ۶۶۴۰۹۳۵۲

## فهرست مطالب

۱.....	مقدمه
۳.....	فصل اول: کلیات
۴.....	مبحث اول: مفاهیم و اصطلاحات
۴.....	گفتار اول: حکم، مناط، علت تشریح و سبب
۶.....	گفتار دوم: وزه شریعت
۸.....	گفتار سوم: مقاصد شریعت
۹.....	مبحث دوم: پیشینه مقاصد شریعت
۱۰.....	گفتار اول: پیشینه مقاصد شریعت در اهل سنت
۱۲.....	گفتار دوم: پیشینه مقاصد شریعت در فقه شیعه
۲۲.....	مبحث سوم: اقسام فلسفه‌های احکام
۳۲.....	مبحث سوم: جایگاه و بنیان‌های مقاصد شریعت
۳۲.....	گفتار اول: جایگاه مقاصد شریعت
۳۹.....	گفتار دوم: بنیان‌های مقاصد شریعت در فقه امامیه
۵۶.....	گفتار سوم: تفاوت نگاه شیعه و اهل سنت به مقاصد
۶۰.....	مبحث چهارم: ساز و کارهای کشف مقاصد شریعت
۶۰.....	گفتار اول: أدله اثبات مقاصد شریعت
۶۶.....	گفتار دوم: روش‌های کشف مقاصد شریعت

- گفتار سوم: بررسی حجیت اهداف و مقاصد شریعت..... ۸۱
- مبحث پنجم: تاثیرات توجه به مقاصد شریعت در حوزه قرآن و تفسیر..... ۸۹
- فصل دوم: مقصد گرایی فقهای امامیه..... ۱۰۷
- مبحث اول: مقاصد مورد استفاده فقهای امامیه..... ۱۰۸
- مبحث دوم: اندیشه‌های متفاوت در مواجهه با مقاصد شریعت..... ۱۱۹
- مبحث سوم: کارکردهای فقهی مقاصد شریعت..... ۱۲۲
- مبحث چهارم: کارکردهای اصولی آن..... ۱۴۶
- مبحث پنجم: مقاصد مندرج از مقاصد در فقه امامیه..... ۱۵۴
- مبحث ششم: الزامات و آمدهای مقاصد شریعت در فقه امامیه..... ۱۶۴
- فصل سوم: مقاصد شریعت و اصلاحات مشابه..... ۱۷۱
- مبحث اول: مقاصد شریعت و مصادیق شریعت..... ۱۷۲
- مبحث دوم: مقاصد شریعت و ملاکات و مآل احکام..... ۱۸۱
- مبحث سوم: مناسبت حکم و موضوع و الغای خفایست..... ۱۸۶
- مبحث چهارم: مقاصد شریعت و مصلحت و حکمت..... ۱۹۱
- فصل چهارم: تحلیل موضوعات با توجه به مقاصد شریعت..... ۱۹۶
- مبحث اول: حیل‌های شرعی و مقاصد شریعت..... ۱۹۱
- مبحث دوم: سبق و رمایه و مقصد شارع..... ۲۰۹
- مبحث سوم: تحلیل مشروعیت شرط عدم طلاق با نگاه به مقاصد شریعت..... ۲۱۳
- جمع بندی نهایی:..... ۲۲۶
- منابع و مآخذ..... ۲۲۹

## مقدمه

توجه به مقاصد شریعت، یکی از راههای کارآمد تر کردن فقه و پاسخ گویی به نیازهای معاصر می باشد. هرچند در اصول و فقه شیعه، منبع اصلی استنباط، نصوص آیات و روایات وارده در دین اسلام است، لیکن فقها یا روایات سوابط خود، کمابیش مقاصد شریعت را به کار برده اند. مراد از مقاصد شریعت، اهداف، نتایج و فوایدی است که از وضع شریعت به طور کلی و وضع احکام آن به طور جزئی، مورد انتظار بوده است؛ به تعبیر دیگر، غایتی است که شریعت به هدف تحقق آنها وضع شده است.

از مجموع آیات و روایات، حکمت‌های کلانی مانند حکمت تسهیل بر بندگان که از آیات نفی حرج<sup>۱</sup> و اراده یسر<sup>۲</sup> روایات دین سهله و سمحه<sup>۳</sup> برداشت شده و مقاصد خمسه ضروری به حفظ نفس، حفظ دین، حفظ عقل، حفظ نسب و حفظ مال است، ذکر شده اند. علاوه بر این، عدالت، حفظ مصلحت، ایجاد امنیت، عدم اختلال نظام نفسی، غرر، نفی سبیل، حفظ کرامت انسان و آبادانی زمین نیز برخی دیگر از

<sup>۱</sup> - مائده ۶، ما یرید الله لیجعل علیکم من حرج، حج ۷۸، و ما جعل علیکم فی الدین من حرج.

<sup>۲</sup> - بقره ۱۸۵: یرید الله بکم الیسر و لایرید بکم العسر.

<sup>۳</sup> - ری، حر عاملی، وسائل الشیعه، ج ۱، ص ۱۵۲: «... فإن أحب دینکم إلى الله الحنیفیه السمحه السهله».

مقاصدی هستند که فقهای شیعه در مقام استنباط بکار گرفته‌اند. احکام اسلامی نیز در نهایت انسان را به هدف نهایی شریعت که همان معرفت خداوند است، می‌رساند. بر این اساس، اولاً شریعت بر مصالح و مفاسد واقعی استوار شده ثانیاً بیان شده که این اهداف و مقاصد در دسترس بشر است. و حتی از امتیازات مذهب امامی بر سایر مذاهب و بلکه سایر مذاهب توجه به حکمت احکام بیان شده است.

اما اینکه اتصال شریعت، چه جایگاهی در استنباط فقهای امامیه تأثیر گذاشته است، سزالی است که در این مقال در صدد پاسخ به آن هستیم.

ومن الله التوفیق

www.ketab.ir